

UŽSIMIRŠTI

Sandra klausia, ar rašau. Vaidas klausia, ar rašau. Visiems staiga parūpo, ar rašau. Vladas žengė dar toliau – pasakė, kad iš kelionės parsivešiu naują knygą. Aišku, ką gi man čia daugiau veikti, ko aš čia dar važiavau? Tik knygos rašyti. Bet ne, nerašau. Ne dėl to, kad nebūtų ką. Kiekviena Šikoku praleista diena dosni įspūdžių, parašyti paskaitomą travelogą – vieni juokai, tačiau vakarais, kai iš vertikalios padėties pereinu į horizontalią, neturiu nei ūpo, nei jėgų mintimis dar sykį grįžti jau nueitu keliu – prisiminti. Rašyti man ir reiškia prisiminti – šitai supratau čia, kelyje, nerašydamas. Nes noriu *kažką* suprasti – nes noriu *kažką* užfiksuoti – nes noriu su *kažkuo* susitaikyti. Priežasčių gali būti daug, įvairių, jos visos vienodai svarbios. Bet visos vis tiek kyla iš pirminės intencijos prisiminti, kas jau įvyko ar kas dar įvyks. Tai ne oksimoronas ar aporija: prisimindamas neišvengiamai pradedi kurti pindamas skirtingas laiko gijas, nes po atminties labirintą visuomet ves tas pats vedlys – vaizduotė.

Bet į kitą pasaulio kraštą aš trenkiausi ne todėl, kad norėjau rašyti. Keliavau į Šikoku, nes norėjau užsimiršti. Užsimiršti – einant. Nes einant nėra laiko prisiminti. Tavęs nevaržo nei praeitis, nei ateitis. Tu nevaržai nė savęs paties. Eidamas pamažu tolsti nuo kasdienės

automatikos, nuspėjamų scenarijų, kuriuose turi atlikti tą patį vaidmenį. Taikliai rašo prancūzų filosofas Frédéricas Grosas: „Keliaudamas pėsčiomis, vaduojiesi nuo tapatybės idėjos apskritai, nuo pagundos kuo nors būti, turėti savo vardą ir istoriją.“² Kaip kūdikis žengia pirmuosius žingsnius gyvenime ir jam atsiveria dar neegzistuojanti realybė, taip į kelionę leidžsis piligrimas mokosi tarsi iš naujo vaikščioti, idant vėlei patirtų pirmąjį nuostabos pasauliu jausmą.

Pastarąsias kelias dienas už nugaros palikau Hivą ir pėdinu 55-uoju keliu palei vandenyną Muroto kyšulio link, kur vienoje iš grotų, milijoną kartų pakartojęs Aušrinės žvaigždės mantrą, nušvito Kūkai. Nieko daugiau neveikiau, tik, cituojant prieš šimtą metų tuo pačiu maršrutu keliavusią Takamure, „saulei nusileidus miegojau, o išaušus – ėjau“. Ir todėl, nepaisydamas stiprėjančios vienatvės ir monotoniško, tiesaus kaip styga kelio, įsprausto tarp vandenyno ir kalnų juostos, jaučiausi kaip niekad laimingas.

Kadaise šią daugelio kilometrų atkarpą palei vandenyną *henro* laikė bene pavojingiausia visame 88 šventyklų kelyje. Šiais laikais traukiant paukščio snapo formos Muroto kyšulio link pagrindiniu priešu, anot kelionių vadovo, taps nuobodulys bei prekių automatų trūkumas,

o štai anuomet, kai dar nebuvo nutiestas 55-asis kelias (vaizdingas tik važiuojant automobiliu ar motociklu), *henro* turėdavo lėtai pėdinti slidžia uolėta pakrante, su kiekvienu žingsniu rizikuodami išsisukti koją ar paslydę nugarmėti į vandenį. O vandenys čia gurga, nė minutės nenutyla bangoms plakantis į pakrantės akmenis. Ir todėl šią kelio dalį japonai nuo seno vadina *gorogoro-ishi* – gurgančiais akmenimis.

Yra ir kitas šios atkarpos apibūdinimas – ne toks poetiškas. Apie jį negali negalvoti kaskart, nukreipęs žvilgsnį į saulės spinduliuose blizgantį ramų – bent jau kol kas – vandenyną: „Nuo čia prasideda cunamio zona.“ Norint suprasti, kas sakoma, nereikia didelių hermeneutikos įgūdžių: kilus bangai nėra beveik jokių šansų išsigelbėti, nes visa šita vieta užliejama. Rašau „beveik“, nes japonai visomis išgalėmis priešinasi rezignacijai net įvykus didžiausiai katastrofai (antai numetus atominę bombą ant Hirošimos trečią dieną mieste jau vėl kursavo tramvajus – į niekur). Ši tautos polinkį nepasiduoti likimo valiai puikiai perteikia posakis: žemei drebant ruoškis cunamiui. Ir todėl jie lyg pamišę stato kilometrinės kelių metrų aukščio užtvaras palei vandenyno krantą, krauna seklumon šimtus tūkstančių betoninių tetrapodų, pakrantėse įrengia evakuacinius bokštus, kurių viršuje galima saugiai išlaukti, kol išgelbės specialiosios tarnybos arba nulsūgs vanduo, pakelėse prikabinėta plakatu, kuriuose nupieštas nuo hokusajiškos bangos stačiu šlaitu

skuodžiantis žmogeliukas ir dviem kalbomis, anglų ir japonų, surašytos instrukcijos, ką reikia daryti, kai sujuda žemė, o paskui ir vandenynas. Žodžiu, ruošiasi.

Ruošiasi ir budistų šventikai: žemei nurimus ir vandeniui nuschugus, jie privalės rūpintis ne tik išgyvenusiaisiais, bet ir dar nesupratusiais, kad mirė. Britų žurnalistas Richardas Lloydas Parry, daugelį metų gyvenęs Japonijoje, rinkdamas medžiagą knygai „Cunamio šmėklos“ apie 2011 m. kovo 11 d. Japoniją išstikusį trigubą kataklizmą, susipažino su dzenbudizmo šventiku iš šiaurės Japonijos, nesyk susidūrusiu su žmonėmis, apsėtais cunamio aukų (taip pat nežmogiškų būtybių) vėlių. Pirmąsyk tai įvyko vos dvi savaitės po nelaimės: vietinis statybininkas, anksčiau nesiskundęs jokiomis psichikos problemomis, apsilankęs cunamio zonoje, kur nuvyko pasidairyti iš smalsumo, ėmė naktimis, gąsdindamas žmoną ir motiną, persikūnyti vis į kitą esybę. Tai ūmai griebdavo peilį ir nesavu balsu rėkdavo: „Visi mirė, mirkit ir jūs!“, tai stodavosi keturpėščias ir elgdavosi kaip šuo. Šeimynykščiai įkalbėjo vyrą apsilankyti pas budistų šventiką. Šiam atlikus egzorcizmo apeigas, apsėdimai nebepasikartojo. Bet kitiems kartojosi ir kartojosi...

Kai pagalvoju apie cunamį, akyse stoja du kažkada matyti vaizdo įrašai: pirmajame, nufilmuotame 2004 m. Tailande, vyras stovi tuščiam paplūdimyje ir lyg užhipnotizuotas žiūri į atsiritančią ir netrukus jį prarysiančią bangą, o antrajame, nufilmuotame 2011 m. Japonijoje,

per miestą lėtai juda tarytum koks iš žemės gelmių išsi-
veržęs dūmais alsuojantis milžiniškas juodas padaras, ir
jo viduriuose persimaišę visa, kas tik pasitaikė kelyje, –
namai, laivai, medžiai, gyvūnai ir... automobiliu nespėję
pasprukti žmonės. Nei tas mirties akivaizdoje sustingęs
vienišas vyras, nei bandžiusieji išsigelbėti mašina netu-
rėjo laiko pasiruošti.

Fenomenologas Merabas Mamardašvilis yra rašęs,
kad žmonės gali suvokti savo mirtį, tačiau niekaip negali
jos paliudyti. Cunamio bangai užgriuvus žemę, žūvantieji
ne tik nespėja paliudyti savo mirties akimirkos, bet jos nė
nesuvokia. Tampa tarytum šmėklomis ir, jei tarp gyvųjų
neatsiranda padedančių išeiti, blaškosi cunamio zonoje
net ir tuomet, kai nelieka nė menkausio kažkada užplū-
dusio vandens ženkle. Cunamio zona – tai liminali erdvė
tarp įsivaizduojamybės ir tikrovės; tai vieta, kur gyvieji su
mirusiaisiais kartkartėmis, neužkliudydami vieni kitų,
prasilenkia, o kartais, ištrindami ribą tarp to, kas gyva ir
kas mirę, susiduria. Tikriausiai todėl, vos žengęs į cuna-
mio zoną, kiek įmanydamas paspartinau žingsnį – dar
niekada gyvenime nebuvau ėjęs taip greitai kaip tada.
Kone iki užsimiršimo.

D Z I N G T

Hotsumisaki-ji, 24-ą šventyklą, įkurta 807 m. pačiame Muroto kyšulio viršuje iš Kinijos grįžusio Kūkai, prisimenu ne kaip konkrečią vietą, o kaip garsą – skardų pratisą dzingt, pasigirstantį kietu daiktu taukštelėjus į metalinį paviršių. Tik dzingteli visai ne metalas, o šventyklos kieme stovintis podidis akmuo, vadinamas *Kane-ishi*, mano trinktelėtas akmenuku, tikriausiai tam ir prasinešiotu nuo pirmos dienos. Taip pasielgiau, žinoma, ne iš dyko buvimo: apsilankiusieji *Hotsumisaki-ji* tiki, kad iš *Kane-ishi* sklindąs garsas, perskrodęs šydą, šiapusinį pasaulį skiriantį nuo anapusinio, pasieks ir mirusių jų mylimųjų ausis. Tą akimirką, kai ranka leidosi prie akmens, nė kiek neabejojau, kad būsiu išgirstas tiek tų, kurie jau išėjo, tiek tų, kurie dar tik išeis. Juk ten, kur nuaidi šis dzingt, neegzistuoja laikas – vadinasi, visa, kas dar tik įvyks, yra jau įvykę.